

ROLUL STRATEGIILOR DE INTEGRALIZARE ÎN DECLANȘAREA ACTIVITĂȚII EDUCATIVE

Aliona AFANAS

Institutul de Științe ale Educației

Este prezentată o viziune asupra strategiilor de integralizare în declanșarea activității educative. În cadrul strategiilor au fost analizate mai multe metode propuse activităților educative, care vin din practica educațională. De subliniat că activitatea educativă are scopul de a promova dezvoltarea integrală a personalității elevului.

Cuvinte-cheie: *strategie, integralizare, activitate, profesor, diriginte, elev, dezbateri, interviu, portofoliu, proiect.*

THE ROLE OF INTEGRALIZING STRATEGIES IN LAUNCHING EDUCATIVE ACTIVITIES

The article outlines the role of integralizing strategies in launching educative activities. Several educative activities were analyzed as strategies which come from educational practice. It is important to note that the educative activity aims to promote the integral development of student's personality.

Keywords: *strategy, integration, activity, tutor teacher, student, debate, interview, portfolio, project.*

Dezvoltarea și maturizarea personală sunt mai bine conturate, precum și definirea unor interese se exprimă printr-o participare mai susținută a elevilor la activitățile educative. Principalii factori implicați în activitatea de dirigință, la nivelul școlii, sunt: profesorul diriginte, profesorii de toate disciplinele, precum și administrația instituției de învățământ. Dirigintele are sarcina și obligația să desfășoare activități educative în cadrul procesului educațional, să elaboreze conținuturi și strategii de lucru, toate acestea contribuind la formarea-dezvoltarea personalității elevului. În cadrul acestor activități elevii se pot confrunța cu diverse probleme motivaționale: unii se angajează greu în activitate, încearcă foarte puține exerciții, probleme sau sarcini noi. Alții, dimpotrivă, încep cu ușurință o sarcină, însă o abandonează înainte de a o finaliza. Sunt și elevi care au probleme în a abandona o sarcină și a începe altceva. Un rol deosebit au strategiile de integralizare cu rol în declanșarea activității educative care se aplică în cazul copiilor submotivați, care manifestă comportamente de evitare și de evaziune din sarcină, lipsă de concentrare, emoții negative disfuncționale asociate cu activitățile observate (de exemplu, anxietate, depresie, stres, furie, blocaje ș.a.). Propunem câteva strategii de acest tip:

- **explorarea unor alternative potrivite** (luarea în considerare chiar a unei perioade de pauză decizională – în cazul elevilor mai mari);
- **conștientizarea consecințelor neimplicării în sarcină** (de exemplu, pentru activități educative – incultura, șomajul, izolarea din anumite grupuri sociale, dezamăgirea pe care o poate provoca celor dragi);
- **manipularea consecințelor:** oferirea de recompense pentru angajarea în activitate, respectiv de penalizări pentru evitarea lor. Penalizarea nu înseamnă pedeapsă (corporală). Penalizarea poate fi tocmai consecința logică a neimplicării în sarcină (de exemplu, imposibilitatea de a obține succes sau competență într-o activitate). Utilizarea recompenselor necesită cunoașterea unor reguli de bază: să se realizeze imediat după efectuarea comportamentului așteptat, să nu vizeze persoana, ci comportamentul (de exemplu, se poate discuta cu elevul rolul consecințelor și se pot stabili de comun acord cu el penalizările și recompensele etc.);
- **activarea sau crearea unui context favorabil specific activității așteptate** (de exemplu, într-o bibliotecă există șanse mari să apară motivații pozitive pentru lectură, iar într-un laborator de informatică – motivații pentru perfecționarea competențelor de a opera pe calculator);
- **modelarea** – motivațiile pozitive pentru anumite conduite se declanșează, de asemenea, prin modelarea comportamentală (de exemplu, dacă membrii de prestigiu ai grupului sau persoanele semnificative se angajează într-o activitate, există șanse mari să se declanșeze motivații pozitive pentru acea activitate la toți aparținătorii aceluși grup);
- **explorarea preferințelor și a intereselor elevilor** și crearea unor legături motivaționale pornind de la acestea [4, p.45].

În cadrul strategiilor analizate sunt propuse mai multe metode care se utilizează în activitățile educative și care sunt preluate din practica educațională. Dirigintele utilizează aceste metode în activitățile pe care le organizează, ținând cont de următoarele cerințe:

- realizarea activităților pe grupe de lucru;
- utilizarea exercițiilor scrise în cadrul fiecărei activități;
- furnizarea unui feedback adaptat la specificul activității propuse.

1. Brainstorming – este o metodă de soluționare a unei probleme, prin emiterea cât mai multor idei, într-o atmosferă stimulativă. Sunt de accentuat două aspecte fundamentale în cadrul brainstormingului:

- orice persoană este capabilă să producă soluții;
- cantitatea de informație vehiculată contribuie la creșterea calității soluției.

De exemplu, rezolvarea conflictului cu părinții legat de alegerea școlii.

În literatura de specialitate se menționează și unele variante ale *brainstormingului*:

a) *Brainstorming cu atribuiri de roluri* – constă în atribuirea de roluri diferite elevilor pentru a produce idei din mai multe perspective.

De exemplu: cum este apreciată fuga de la ore din punctul de vedere al profesorului, al părinților, al dirigintelui, al directorului școlii, al colegilor mai mari/mici etc.

b) *Philips 6 – 6* presupune divizarea clasei în grupuri a câte șase elevi, care încearcă să găsească soluții la o problemă dată timp de 6 minute, la sfârșitul cărora moderatorul fiecărui grup prezintă lista cu soluțiile obținute.

De exemplu: ce să facem când suntem stresați/triști/iritați etc.

2. Dezbaterea – prezentarea argumentelor pro și contra unei idei. Elevii sunt împărțiți în două grupe sau pot să lucreze în perechi pentru a prezenta și argumenta pozițiile diferite față de o anumită problemă.

Exemplu de dezbateri: argumente pro și contra unei afaceri; argumente pro și contra unui stil sănătos de viață etc.

3. Interviu reprezintă o listă de întrebări formulate pentru a obține informații cu privire la atitudini, cunoștințe și opinii ale unor persoane față de anumite probleme. Ele pot fi realizate individual sau în grup, direct sau prin telefon. Există trei tipuri de interviuri:

- *structurate*, unde toate întrebările care vor fi adresate de profesorul diriginte sunt dinainte stabilite;
- *semistructurate*, unde profesorul diriginte poate adresa și alte întrebări decât cele stabilite;
- *nestructurate*, unde profesorul diriginte are o listă de probleme pe care le va aborda în conversație fără a avea întrebări clar stabilite de la început.

Exemple de probleme care pot face obiectul unui interviu: explorarea unor profesii sau trasee educaționale, analiza atitudinii persoanelor față de consumul de tutun, alcool, drog etc.

4. Realizarea de postere, dicționare, afișe presupune utilizarea unor mijloace artistice (colaj, pictură, grafică) pentru transmiterea unei idei la care aderă grupul. Elevii pot folosi: decupaje din ziare, slogane scrise pe bucăți de hârtie, fotografii, diverse materiale și obiecte care pot fi cuprinse în astfel de produse.

Exemple de postere, dicționare, afișe: efectele consumului de tutun, mijloace de comunicare, explorarea ocupațiilor etc.

5. Portofoliul cuprinde cele mai relevante produse ale activității elevului în raport cu un anumit scop. În cadrul activităților educative se recomandă utilizarea *portofoliului de dezvoltare*. Acesta cuprinde produse ale elevului, care evidențiază procesul ce a avut loc în dezvoltarea sa, în relație cu atingerea unui scop [4, p.15-17].

Portofoliul personal cuprinde cele mai relevante produse ale activității unui elev în raport cu un anumit scop și poate lua diverse forme:

Scop	Tip de portofoliu	Conținut	Utilitate
Să evidențieze evoluția elevului în formarea/dezvoltarea unei competențe sau în identificarea intereselor acestuia	<i>Portofoliu de dezvoltare</i>	Produse din diverse etape ale dezvoltării elevului, care să evidențieze procesul ce a avut loc în dezvoltarea sa (de exemplu, în dezvoltarea intereselor: activități realizate, cărți citite, cursuri alese, certificate obținute, produse ale muncii, rezultatul inventarelor de interese etc.).	În cadrul activităților educative, pentru a urmări progresul în achiziția unor competențe.

Să evidențieze nivelul actual de performanță sau interesele actuale ale elevului	<i>Portofoliu de performanță</i>	Produsele cele mai recente și semnificative privind nivelul de dezvoltare a elevului (de exemplu: în domeniul jurnalistic – articole în gazeta de perete a clasei/școlii, reportaje, eseuri, compuneri etc.).	În situații de concurs pentru o poziție sau un post de muncă, întrucât oferă o imagine asupra nivelului actual de dezvoltare a elevului.
Să evidențieze realizările elevului pe o anumită perioadă de timp (1 – 5 ani)	<i>Portofoliu de celebrare</i>	Realizările și produsele deosebite ale activității elevului în diverse domenii (de exemplu: premii, diplome, nominalizări, recompense, produse deosebite etc.).	În situații de concurs pentru un post/ poziție; în situații de autoevaluare pentru creșterea stimei de sine.

Pentru elev, construirea unui portofoliu personal contribuie la:

- conștientizarea nivelului său de dezvoltare într-un domeniu academic sau profesional (dacă este încadrat în anumite activități profesionale);
- evidențierea competențelor sale;
- dezvoltarea stimei de sine și a autoeficienței percepute;
- clarificarea aspirațiilor și a scopurilor de viitor, prin analiza produselor activităților desfășurate;
- organizarea realizărilor personale într-un anumit domeniu (de exemplu, activitate sportivă, activitate de cercetare într-un anumit domeniu etc.) sau a realizărilor personale în general;
- identificarea punctelor tari, care pot fi valorificate în promovarea personală;
- identificarea modalităților de dezvoltare a competențelor și de îmbunătățire a produselor activității realizate [4, p.188-189].

Componentele unui portofoliu:

- a) pagina de introducere, care cuprinde numele persoanei și date de identificare (adresa, vârsta, școala – acestea sunt actualizate atunci când intervin modificări);
- b) o sumarizare a conținutului portofoliului;
- c) produse ale activității sale, însoțite de o scurtă descriere privind:
 - Ce a învățat din activitatea respectivă?
 - De ce a ales această activitate pentru portofoliu?
 - Suportul primit în realizarea activității (lucrul în echipă, asistența din partea profesorilor, părinților, prietenilor).
 - Perioada de timp în care a fost realizată activitatea;
- d) planuri și scopuri de viitor.

Exemple de portofolii: dezvoltarea interesului pentru un domeniu (activități realizate, cărți citite, cursuri alese, certificate obținute), dezvoltarea unei competențe (sarcini realizate, cursuri frecventate, tipuri de exerciții), cunoașterea unei ocupații (materialele citite, interviurile realizate, experiența de muncă etc.). Portofoliul personal se actualizează periodic, pentru a reflecta dezvoltarea elevului și pentru a stabili noi scopuri în activitatea educativă.

6. Realizarea de proiecte presupune analiza unei situații reale care poate fi îmbunătățită, identificarea situației dorite și specificarea modalităților prin care se poate ajunge la situația dorită. În cadrul proiectului se specifică strategiile de remediere, dar și resursele necesare: timp, suport, resurse personale etc. Din acest punct de vedere, este important ca proiectul să fie aplicabil și realist. Obiectivele realizării proiectului vizează: dezvoltarea capacităților de proiectare a unei activități; dezvoltarea capacităților de colectare și de prelucrare a informației necesare pentru proiect; motivarea elevilor implicați în activitate [2, p.106]. Modul de pregătire și desfășurare a proiectului este următorul:

- ✓ Alegerea temei proiectului (elevii trebuie să fie motivați pentru tema proiectului).
- ✓ Stabilirea scopului și a obiectivelor proiectului.

- ✓ Planificarea activității (se formează grupurile de lucru, se aleg subiectele pentru fiecare grup, se distribuie responsabilitățile, se alcătuieste planul de acțiune, se elaborează criteriile de evaluare a proiectului).
- ✓ Desfășurarea proiectului (are loc realizarea acțiunii proiectate, elaborarea materialelor/produselor).
- ✓ Evaluarea proiectului (se aplică anumite instrumente de evaluare și se ține cont de criteriile de evaluare) [3, p.102]. *Exemple* de proiecte: dezvoltarea strategiilor de învățare, dezvoltarea stimei de sine, reducerea stresului etc.

7. Autoevaluarea reprezintă procesul de reflecție asupra comportamentelor proprii și a rezultatelor obținute, în scopul monitorizării progresului în atingerea unui obiectiv stabilit sau ca suport al procesului de autocunoaștere. În autoevaluare se pot utiliza diferite instrumente de evaluare: chestionare, reflectarea asupra produselor proprii, activități de autocunoaștere etc. Rezultatele autoevaluării se discută în grup doar în măsura în care elevul are nevoie de suportul colegilor sau este de acord să împărtășească reflecțiile sale. *Exemple* de situații de autoevaluare: evaluarea intereselor, identificarea valorilor proprii etc.

8. Studiul de caz presupune analiza în grup a unor scenarii reale pe anumite teme sau probleme. Studiul de caz se poate realiza în scris sau oral și vizează dezvoltarea competențelor de identificare a aspectelor relevante ale unei situații și a implicațiilor acestora. *Exemple* de studii de caz: cariera de succes, tipuri de comunicare, negocierea etc.

9. Imageria mentală solicită de la elevi să își imagineze anumite situații și îi ajută să se focalizeze pe propriile dorințe, aspirații și trăiri relaționate cu situația imaginată. *Exemple* de situații care pot face obiectul imageriei mentale: „Cum va arăta o zi din viața ta peste 5 ani?” etc. [4, p.15-17].

Pentru realizarea acestor metode, specialiștii propun mai multe *exemple de tehnici* care pot fi utilizate în declanșarea activității educative:

- a) *Imageria dirijată* – elevii își imaginează ce le-ar plăcea să devină în viitor și de ce ar avea nevoie pentru a urma traseul profesional ales. Acest exercițiu îl ajută pe elev să se focalizeze pe propriile sale dorințe/aspirații și să devină mai specific în legătură cu ceea ce dorește să obțină prin participarea la anumite activități.
- b) *Alegerea unui obiect – simbol al aspirațiilor sale* – un elev poartă mereu cu sine un con de brad care-i va reaminti dorința lui de a deveni biolog.
- c) *Aplicarea subiectelor predate la situații personale* – presupune identificarea acelor aspecte ale temelor predate, care se pot aplica la situații curente sau de interes, pentru a crește astfel atractivitatea informației.
- d) *Crearea unei imagini mentale motivaționale*: exemple de imagini mentale cu rol motivațional pe care le-au utilizat unii elevi: „Mă văd în halat alb, examinând pacienți”; „Mă văd în fața clasei de elevi, predând copiilor”; „Aud sonata mea preferată și asta îmi reamintește că vreau să muncesc pentru a avea o carieră în muzică” [4, p.45-46].

De asemenea, dirigintele identifică, pe parcursul activităților educative, care sunt strategiile pe care urmează să le realizeze elevii într-o problemă sau alta. Specialiștii propun câteva recomandări cu privire la utilizarea strategiilor de către diriginte [1, p.34]:

- folosirea unui limbaj comun cu cel al elevului;
- transmiterea informațiilor corecte;
- explorarea alternativelor unei teme, fără a le oferi ca fiind singurele soluții pentru problema discutată;
- căutarea și găsirea unei informații, precum și evaluarea critică a acesteia;
- analiza și modificarea, împreună cu elevii, a informațiilor corecte pe care ei le dețin, oferind argumente convingătoare;
- oferirea de informații suficiente pentru realizarea activității educative.

În concluzie, strategiile de integralizare cu rol în declanșarea activității educative se realizează în funcție de mai multe aspecte. Un aspect ar fi potențialul elevilor, precum și dorințele lor, dar toate acestea vor ține cont de realitățile în plan socioeconomic. Pe lângă aceste acțiuni cu caracter permanent, școala este cea care poate și trebuie să insiste și pe realizarea unor activități cu caracter ocazional, dar care, de foarte multe ori, au eficiență ca și cele organizate în mod constant. Avantajul activităților extracurriculare și extrașcolare este de a-l aduce pe elev în contact direct cu problemele reale din societate, cu oamenii din domeniile spre care aspiră, cu specialiștii dintr-un domeniu sau altul.

Bibliografie:

1. BĂBAN, A. ș.a. *Consiliere educațională: ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*. Ediția a treia. Cluj-Napoca: ASCR ASCRED, 2011, 309 p. ISBN 978-606-8244-29-7
2. GUȚU, V. ș.a. *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008, 197 p. ISBN 978-9975-70-810-4
3. GUȚU, V. ș.a. *Educația centrată pe cel ce învață*. Ghid metodologic. Chișinău, CEP USM, 2009. 129 p. ISBN 978-9975-70-911-8
4. LEMENI, G., MICLEA, M. *Consiliere și orientare: ghid de educație pentru carieră*. Cluj-Napoca: ASCR, 2010, 260 p. ISBN 978-973-7973-90-0

Prezentat la 08.05.2013